

XIX. YÜZYILDAN GÜNÜMÜZE İSLAM DÜŞÜNÜRLERİ

CİLT 1

26 Ekim 2023

İÇİNDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Editörler

Prof. Dr. Kemal SÖZEN

Prof. Dr. Sabri YILMAZ

Prof. Dr. Ali Kürşat TURGUT

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	302687
Tas. No:	922-97 040-4

İstanbul
DIVAN
Kitap
2023

092113

İZMİRLİ İSMAİL HAKKI (1868-1946)

Bayram Ali ÇETİNKAYA*

1. Hayatı

Osmanlı'nın son dönemi (Meşrûtiyet) ile Cûmhuriyet dönemi neslinin önde gelen ilim ve fikir adamlarından İsmail Hakkı İzmirli, 1868 yılında, İzmir'de İkiçeşmelik mahallesinde dünyaya gelmiştir. Babası yedek Yüzbaşı İzmirli Hasan Efendi olup, büyük babası İzmirli Çubukçu Hüseyin Efendi'dir. Babası Hasan Efendi, 1867'de Girit'e gittiğinde Kandiyeli Hafize Hanımla evlenir. İsmail Hakkı'nın annesi Hafize Hanım, Hasan Efendi'yle evlendiğinde (birçok Giritli gibi) Türkçe bilmeyip Rumca konuşmaktaydı. Evlendikten sonra eşinden Türkçe konuşmayı yavaş yavaş öğrenmiştir. Kültürlü bir aileden gelen İzmirli'nin atalarının nereli olduğu hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır.¹ İlk ve orta öğrenimini İzmir'de yapan İsmail Hakkı, İkiçeşmelik İbtidai ve Rüşdiyesi'ni bitirmiştir.²

İzmirli İsmail Hakkı, babasının amcası Âmâ Hafız'dan Kur'an hıfzını tamamlayıp, medrese derslerine devam ederken, Kâmil Efendi adlı bir zattan Farsça dersleri okumuş; Rüşdiye'yi bitirdikten sonra İzmir'de Farsça öğretmenliğinde bulunurken Ahmet Asım Efendi isimli bir sufiden de on yıl tasavvuf dersleri almıştır.³

Dört yaşında ilkokula giden İsmail Hakkı, ilk tahsilini yaptıktan sonra, babasının amcasından hafızlık dersleri alarak kısa zamanda hafız olmuştur. Bir taraftan rüşdiyeyi sürdürürken diğer taraftan medrese tahsilini de yapan İzmirli, Sultan Selim Medresesi müderrislerinden Hafız Şakir Efendi'den şer'î ilimleri tahsil etmiş

* Prof. Dr. İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, İstanbul, (cetinkaya@istanbul.edu.tr).

¹ İzmirli, Celaleddin, İzmirli İsmail Hakkı'nın Hayatı, Eserleri, Dini ve Felsefi İlimlerdeki Mevkii, Jübilesi, ve Vefatı, Hilmi Kitabevi, İstanbul 1946, 5; Hizmetli, Sabri, İsmail Hakkı İzmirli, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1996, 1; Gövsa, İbrahim Alaeddin, "İzmirli İsmail Hakkı" mad., Türk Meşhurları Ansiklopedisi, Yedigün Neş., Basım yeri ve tarihi yok, 196.

² "İsmail Hakkı" mad., Ana Britanica, İstanbul 1988, XII, 182.

³ Kara, İsmail, Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi, II. Baskı, Dergah Yayınları, İstanbul 1989, II, 91; "İzmirli İsmail Hakkı" mad., Anabritanica, 182; Ülken, H. Ziya, Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi, III. Baskı, İstanbul 1992, 281.